

Kuidas
korraldada ühistege-
list selgitustööd

—
K. REINMANN
—

ERSTI ÜHISTEGELISE LIIDU KIRJASTUS
Tallinn 1928

S 14072

Eesti Piimatööstuste Ühing

EPTÜ

**Ühistegeline piimasaaduste väljaveo
keskkorraldus.**

*Tallinn, Lai tän. 41 (E.T.K. majas).
Telefonid 20-01 ja 26-07.*

Eksporteerib võid ja muid piimasaadusi, makstes kõrgemaid päevahindu. **Varustab** piimatalitusi paremate piimataltusmasinate ja iga-suguste melerei tarbetega, soodsatel maksutingimistel ja mõõdukate hindadega. Soovitab ka karjapidajatele paremaid piimaveo kannusid, kurnasid jne. **Annab** piimatalitustele oma eriteadlaste läbi nõu ja juhatusi ja toetab neid laenudega.

EPTÜ paneb suurt rõhku või kvaliteedi tõstmisele ja tema teenistuses seisavad paremad piimaasfanduse instruktorigid. EPTÜ töötab täiesti ühistegellisel alusel ja seisab igapäevi piimaühingute huvide teenistuses, sellepärast saadavad piimaühingud oma või

Eesti Piimatööstuste Ühingu

ja astuvad ka tema liikmeks.

Sf. 21340

Kuidas korraldada ühistegelist selgitustööd.

~~A 12487.12~~
S 14072

○ Teadlikud liikmed on ühistegelise asutuse alusmüür. Mida suurem on ühingu teadlikkude liigete protsent, seda kindlam on see alusmüür, seda *elujõulisem* on ühing.

Teadlikkude liigete all mõistame sarnaseid, kellel on selge arusaamine ühingu eesmärkidest ja tegevusvõimalustest, kes teavad, missugused *õigused* ja *kohused* nendel kui ühingu liikmetel on ja missugustel tingimustel võivad ühingu ettevõtte *eduga* töötada. Teadlik liige orienteerub ühingu tegevuse ja tehnilise korralduse üksikasjades ja võtab ühingu käekäigust soojalt osa, teades, et selle edukas tegevus ka tema, kui üksiku liikme, huvides sünnib. Sellepärast on teadlik liige truu oma ühingule ja ei lase end meelitada ühistegevuse vastaste kõveratest malekäikudest ega silmapilgu pennihuvidest.

Niisuguseid liikmeid on meie ühingutes tänapäev paraku alles õige vähe. See on

ka meie ühistegelise liikumise üheks kõige suuremaks nõrkuseks. Sellepärast tuleb ühingute juhtidel tõsiselt selle üle järele mõelda, kuidas kasvatada oma ühingutes teadlikkude liigete arvu.

Üheks tähtsamaks abinõuks selle juures on *ühistegeline selgitustöö*. Ka seni on meil siin-seal tehtud ühistegelist selgitustööd, kuid see töö on üldiselt olnud üsna *juhuslik*, ilma kindla kava ning süsteemita, ja seal juures väga *pealiskaudne*, piirdudes vaid küsimuste *üldjoontes* käsitlemisega. Koguni on meil rohkem rõhku pandud *ühistegelise kihutustöö* või propaganda, kui selgitustöö peale. Need kaks asja, kuigi sugulased ja teatud määral rasked üksteisest kindlajooneliselt eraldada, on siiski oma eesmärgilt ja metodidelt *lahkuminevad*, ning tänapäev tundub üpris suuremat vajadust selgitustöö, kui propaganda järele ühistegevuse alal. Propaganda aitab ühingutesse kokku koondata suuremal määral *toorest materjali*, mis tahab minna käärima, kui ei riputata vahele *selgitustöö soola*. Siiski vajalikud on mõlemad, nii hästi propaganda kui selgitustöö.

Meil puudub seni eestikeelne ühistegelist selgitustööd käsitav erikirjandus, sellepärast toon siin sellelt alalt mõned näpunäited.

Kõige pealt, ühistegelise selgitustöö peaks sündima igas ühingus *kindla kava järele*, mis on välja töötatud pikema aja peale. See peaks üheks punktiks olema ühingu iga-aastases tegevuskavas, nagu peaks leiduma selleks tarviline summa ühingu rahalises eelarves. Paljudes maades on ühingu põhikirjades ette nähtud, et teatud protsent ülejäägist tuleb määrata ühistegelise selgitustöö tegemiseks; nii on Rootsi tarvitajateühingute põhikirjades selleks alammääraks 2,5⁰/₀. Ilma selle punktita põhikirjas ei võta tarvitajate keskühing kohalikke ühinguid oma liikmeks.

Juhatusliigete tööjaotusel tuleks ühistegelise selgitustöö organiseerimine teha ülesandeks mõnele juhatusliikmele, kes oleks selle täitmise eest vastutav. Tingimata tarvilik on see tarvitajate-, majanduse- ja piimaühingutes, samuti ühispankades. Selgitustöö *kava* kokkuseadmisel tuleks silmas pidada, et esiplaanil peaksid seisma oma ühingu tegevusse puutuvad *päevaküsimused*. Iga ühingu tegevuses kerkivad pea alati esile mõned küsimused, milliste selgitamine ümbruskonna rahvale on hädavajalik selleks, et inimesed omaksid asjast *õige arusaamise*, mille puudumisel tehakse ühingule ja tema tegelastele ebaõiglasi etteheiteid ja töötatakse sagedasti nii ühingu kui ka iseenda huvide vastu.

Tänapäev on meil ühistegevuse alal veel küllalt koguni *üldist laadi küsimusi*, mis selgitust vajavad. Nii võiksime näituseks nimetada *odavamalt*, s. o. alla keskmise turuhinna müümise küsimust tarvitajate ja majandusühingutes, omakapitalide kogumise tähtsust ja võimalusi, operatsioonide oma ühingusse koondamise vajadust ja selle tulu, ülejäägi jaotamise õiglasi põhimõtteid, erapooletuse tähtsust ühistegevuse alal, siis piimaga ümberkäimise küsimused ühismeiereide piimatoojate juures, hoiusummade koondamise tähtsus kohalikku ühispanka, jne. jne.

Koguni kaugemale tohiks selgitustöö ulatada, ja nimelt aladeni, mis on seotud ühe või teise ühingu tegevuse laadiga; nii peaksid piimaühingud tegema selgitustööd ja võimaldama rahvale omada teadmisi karjakasvatuse puutuvatel aladel, sest karjakasvatamise edu on ka piimaühingu edu, nagu on piimaühing ise üheks teguriks karjamajanduse arendamisel. Seal juures tarvitseb piimaühingul olla tihti ainult asja algatajaks ja organiseerijaks, kuna sellekohased eriorganisatsioonid appi saavad omad vastavad eriteadlased. Need oleksid vaid üksikud juhuslised näited üldist laadi küsimuste alalt, mis nõuavad selgitamist. Muidugi leidub neid veel märksa rohkem, ja lisaks nendele — võiks ütelda — luge-

mata arvul puht kohalikku laadi küsimusi, mis tekitavad liikmeteperes lahkarvamisi ja takistavad ühingu tööd. Selgitustöö korraldamisel tuleb silmas pidada, et võimata on kõiki küsimusi *ühe korraga* klaariks teha. Viimast laadi püüdest tulebki, et selgitustöö koosolekud ei anna tarvilisi tagajärgi, sest küsimusi käsitatakse pealiskaudselt, möödaminnes, n. ü. *ratsa hobuse seljast*. Pinnapealsus, allegooriliselt väljendades vahuriisumine supikatlalt peab kaduma. Tuleb süvendada liikmeid peensustesse, üksikasjadesse. Pealiskaudsus on meieaja pahe. Alatihti võime kuulda kõnesid, ka ühistegevuse alalt, kus üldjoontes ja pealiskaudne asja käsitamine ära rikub hea algatuse, rahva ära tüütab, mageduse ning tühjuse tunde järele jätab ja lõpuks koguni negatiivseid tulemusi annab. *Üldjoontes* on rahvas juba tuttav nii ühistegevusega kui mõnegi teise alaga, mida on meil eriti meie riikliku iseseisvuse päivil käsitatud järelejätmatult nii kõnes kui kirjas. On aeg tungida üksikasjadesse, süvendada inimesi asja peensustesse. Selles sihis peab väljarenema selgitustöö ka ühistegevuse alal. Ilma selleta on edu takistatud.

Nii mõnigi kord on otstarbekohane selgitustööd, eriti aga propagandat kohalikkudel ühingutel korraldada *ühiselt*. See võimaldab vähema jõukulutusega iga ük-

siku organisatsiooni poolt saavutada paremaid tagajärgi, aitab kokkuhoida nii ainelisi kulusid kui ka tegelaste energia- ja jõukulu.

Kuid tulemused on paremad juba selle tõttu, et sarnane mitme organisatsiooni ühine aktsioon äratav ümbruskonna rahva keskel suuremat tähepanu ja huvi, mis ei ole asja kordamineku mõttes sugugi vähese tähtsusega. Mida suurema kivi vette viskame, seda suuremat lainetust see sünnitab. Mitme organisatsiooni poolt ühiselt tekitatud lainetus tohiks alati olla suurem, kui seda suudab sünnitada üks ühing. Juba kõigi osavõtivate organisatsioonide liikmetekogu, kes oma ühingute algatuste vastu vististi huvi tunneb, on suurem kui ainult ühel nendest. Eriti peaks rahvusvahelisi ja kohalikke ühistegevuspäevi korraldama kohalikkude ühingute poolt ühiselt.

Et saavutada selgitustöö ja propaganda alal *häid* tagajärgi, selleks peab see töö olema *otstarbekohaselt organiseeritud*, s. t. iga ettevõtte sellel alal peab olema hästi ettevalmistatud. Milles see ettevalmistus seisab, sellest allpool.

Need kolm peanõuet, nimelt kindel *kava*, kohalikkude ühingute *koostöö* ja otstarbekohane *organiseerimine* — on ühistegelise selgitustöö ja propaganda korraldamisel paremate tulemuste eelduseks.

Üldiselt võiksime ühistegelist selgitustööd jaotada kahte ossa: *suusõnaline* ja *kirjalik* selgitustöö.

Suusõnalise selgitustöö all mõistame ühistegevusse puutuvaid küsimusi käsitavaid kõnesid, loenguid, referaate jne, kuna kirjalikku selgitustööd saame teha sellekohaste raamatute, broshüüride, lendlehtede, plakaatide, ajaleheartiklite ja eriajakirjade abil. Viimaste liiki kuuluvad veel selgitav tekst ühistegeliste asutuste aruannetes, liikmeraamatutes jne.

Kõige sagedamini püütakse ühistegelise selgitustöö otstarbel korraldada *kõnekoosolekuid*, mis taotlevad harilikult ka propaganda, s. o. liikmete juurdevõitmise eesmärke.

Otstarbekohaselt organiseeritud ja tarviliselt ettevalmistatud kõnekoosolek annab häid tagajärgi. Sellepärast peatume vähe küsimuse juures, kuidas tuleb kõnekoosolekuid korraldada.

Igasuguse koosoleku, ka kõnekoosoleku korraldamisel tuleb esijoones lahendada kolm küsimust: *aeg, koht ja päevakord*.

Aeg tuleb valida võimalikult *soodus* rahvale, keda soovitakse koosolekul näha. Millal see kõige soodsam on, seda ütlevad kohalikud olud. On kindel, et pea alati tuleb arvestada osaliste takistustega, kuid koosoleku korraldajad peavad leidma aja,

mil need takistused tabavad kõige vähemat arvu kutsutavaist. Talvel on üldiselt sobivam aeg selgitustöö tegemiseks, nii linnas kui maal. Kevade kenadus ja suve soojus eksitavad inimest proosalistesse pisi-asjadesse süvenemisel, ja ka rohkearvulised sügisaskeldused mõjuvad segavalt. Lisaks mainitule peab aga maa suhtes eriti silmas pidama hooaja töid, millistel ei ole vahet varakevadest hilissügiseni. Ja pühapäevadel või mõnel juhuslikul „pubkepäeval“ on raske-töö tegijale puhkus niivõrd armas, et ta seda heal meelel kõnekoosolekuks ei „raiska“. Kuid mõnikord tuleb paratamatult leida ka kevadesuve-sügise kestel paras moment mõne hädalise küsimuse selgitamiseks. Üldiselt tuleb aga eelistada talvet. Kui kevadel, suvel ja sügisel maal äripäeviti üldse koosolekut korraldada mõttetu on, sest et rahval võimalik ei ole osa võtta, siis on talvel selle vastu võimalik koosolekuid alatihti korraldada ka äripäeviti. Tuleb vaid leida paras kella-aeg, mil inimesed on vabad oma igapäevasest tööst ja toimetusest. Enamalt jaolt on selleks parajaks ajaks õhtud, kuna pühapäeviti kaalumisele võib tulla ka päevane aeg.

Koht tuleb koosolekuks valida samuti kõige sobivam, mis koha peal üldse leidub. See peab olema võimalikult selle ringkonna

keskkohas, kust koosolekule osavõtjaid loodetakse. Kuid sellest tingimusest on igakord raske kinni pidada, sest koha valikul kõnelevad kaasa väga mitmed asjaolud. Kõige pealt, koosolekut saab vaid seal pidada, kus on selleks kohased *ruumid*. Maal leiduvad seks ruumid harilikult seltsimajades, koolimajades ja vallamajades. Ja nende asukoht on siis ühtlasi ka koosolekute koha määrajaks, eriti kui soovitakse korraldada suurema osavõtjate arvuga koosolekut. Kuid püüe korraldada *ainult* rahvarikkaid selgituskoosolekuid, milliste korraldamine mõeldav on vaid rahvarikkamates keskkohtades, on selgitustöö paremate tulemuste seisukohalt ekslik. Kui soovitakse, et teatud küsimused selgeks saaksid võimalikult kõigile kodanikkudele terves ümbruskonnas, siis tuleb selgitustööga minna *rahva juurde*, tuleb selgitustöö seemet külvata tervele ühingu tegevuspiirkonnale. Suurtele koosolekutele, mis korraldatakse üksikutes keskkohtades, tuleb kokku ikkagi vaid piiratud arv ümbruskonna rahvast, kuna väga paljud sinna ei tule. Ühedel ei ole see parajasti mõnesugustel põhjustel võimalik, teised ei taha kaugele minna, jne.

Korraldatakse aga koosolek n. ü. *omas külas*, siis on osavõtt hõlpsam, ja nii mõnigi „põhimõtteline“ ühistegevuse vastane

läheb koosolekule „nalja vaatama“. Seda aga tarvis ongi. Sest kõige suuremad ühistegevuse vastased ja ühingute tegevuse ning tegelaste arvustajad on harilikult need, kes ühistegevusega on kõige vähem tuttavad. Sellepärast peabki minema mägi Muhamedi juurde.

Ja kui nendele ringkondlistele koosolekutele tuleb kokku mitte sadandeid inimesi, vaid ainult 15—20, on siiski tähtis ja tarvilik küllalt sarnaseid koosolekuid pidada. Sarnaste koosolekute jaoks leidub ruumisid ka talutaredes, nendele tulevad kokku needki, kes muidu üldse koosolekutel ei käi, ja nendel koosolekutel julgeb igaüks ka sõna võtta ja oma arvamisi ning küsimusi esile tuua, mis selgitust vajavad ja milliste väljaütlemisest suurtel koosolekutel omas tagasihoidlikkuses tihti loobutakse. Nii siis, et selgitustöö annaks häid tulemusi, tuleb selgituskoosolekuid korraldada ühingu tegevuspiirkonna kõikides rahvarikkamates kohtades. Nii tuleb terve ümbruskond n. ü. „*ümber töötada*“. Koosolekute ruumide kohta tuleks veel silmas pidada seda, et nad oleksid võimalikult *mugavad*, kuivõrd kohalikud olud seda lubavad, s. t. nad ei tohi olla kütmata ja külmad kui „hundi laut“, nagu see alatihti ette tuleb; ei tohi nad olla mustad ja koristamata, ja ka tarviliku

valguse eest tuleb hoolt kanda. Külm, pime ja koristamata koosoleku ruum jätab koosolijaile õudsuse ning vastikuse tunde ja ei võimalda tekkida kodust meeleolu. Viimane ei ole koosoleku tulemuste suhtes kaugeltki mitte ilma tähtsusetat. Edasi koosoleku olulisem osa — *päevakord*. Koosoleku korraldajatele endile peab olema selge, mis soovitakse koosoleku korraldamisega kätte saada ja missuguseid konkreetseid küsimusi tahetakse koosolekul selgitada. „Ühistegevusest üldse“ kõnelda, nagu see meil seni alatihti viisiks, on asjata aja- ja rahakulu ning annab mõnikord, nagu eelpool juba tähendatud, kasu asemel koguni kahju.

Tähtsamaks punktiks päevakorras oleks selgitav *kõne*. Kõne teem tuleks vormuleerida nii, et see rahvas *huvi* võiks tekitada. Selleks võib kaasa aidata kõneteemi ühendusse seadmine kohalikkude päevaküsimustega. On, näiteks, Alavere ühismeierei liikmete hulgas kuulda nurinat, et ühing piima eest madalat hinda maksab, siis tuleks see küsimus võtta selgitamisele, nimelt, kas on maksetav piimahind tõesti madalam kui teised ümbruskonna meiereid maksavad, ja kui on madalam, siis mis põhjustel. Tulevad üksikasjaliselt selgeks teha need põhjused, miks piima eest rohkem võimalik ei ole maksta,

ja need tingimused, mis võimaldaksid piimahinda tõsta. On põhjuseks kõrge tööstuskulu protsent, siis tuleb suurendada ümber-töötavat piimahulka, milleks liikmete ning piimatoojate arvu ja nende piimakarja suurendamine ja parandamine kaasa mõjub. Suurendavad kalliprotsendilised võlad ühingu kulusid, tuleb püüda suurendada omakapitale, et võlgadest lahti saada, jne. Kõne teemina võiks sel puhul märkida: „Piimahind Alavere ühismeiereis“, või jälle: „Kuidas saaksid Alavere põllumehed piima eest rohkem hinda“, jne. Ei saa ühismeiereis valmistada kõrgeväärtuslist võid sellepärast, et kodune piimaga ümberkäimine ei sünni nõuete kohaselt, tuleks selgituskõne pidada, näit., teemile: „Piimatoojate ülesanded Alavere ühismeierei võiväärtuse tõstmisel“, või: „Kas sõnnik tõstab piimaväärtust“. Kuulevad Silguvere tarv.-ühingu tegelased etteheiteid, et ühing müüb kaupu kallimalt kui ümbruskonna erakaupmehed, võiks selgituskõne teemiks olla: „Silguvere kaubahinnad“, kus tõeline seisukord rahvale selgeks tehakse. Kohalikud küsimused pakuvad rahvale alati rohkem huvi.

Koosoleku kuulutusel ja kutsetel tuleb ära märkida ka, *kes kõneleb*. Väljastpoolt kõnelejate vastu tuntakse harilikult suuremat huvi, sest kohalikud prohvetid ei

ole omal pärismaal armsad, olles oma „võlvuse“ korduvate esinemiste tõttu kaotanud ja „igapäiseteks“ muutunud. Vähemalt tõendatakse seda harilikult. Kuid igakord ei lähe korda saada väliskõnelejat; ka on see seotud suuremate kulu-
tustega, mispärast mõnigi kord tuleb leppida sellega, et kõnega esinevad kohalikud tegelased. Sellel ei puudu ka head küljed sest omad tegelased tunnevad paremin kohalikke olusid ja suudavad selle tõttu osavamini tabada „naela pihta“.

Meie päevil leidub pea igalpool tegelasi, kes harjunud on rahva ees omi mõtteid vabalt väljendama. Selleks pakuvad head praktikat seltside ja ühingute tegevus, omavalitsuste töö jne. Sellep. ei tohiks kõnelejate leidmine raskusi tekitada. Soovitakse koosolekule siiski saada „väljastpoolt“ kõnelejat ja ei ole võimalik saada ühistegel. keskasut. tegelasi, siis võiks kõnelema kutsuda ka naabrivala või kihelkonna ühistegelasi. Üldiste ühistegevuspäevade puhul võiks nii järjekindlalt vahetust teha. Oleks „odav ja hea“: kulud vähemad, kuulajaile aga uudis. Päevakorras võib olla ka rohkem kui üks kõne, kui aeg seda võimaldab. Kuid soovitav on, et iga jaoks oleks erikõneleja. Oluliseks selgituskoosolekutel tuleb pidada läbirääkimisi kõne järgi, kus koosolijad kõnes puudutatud küsi-

muste üle mõtteid vahetavad, omad eriarvamised esile toovad, vaidlevad. *Läbirääkimistel on tihti palju suurem tähtsus kui kõnel.* Nii mõnigi küsimus, millest kõneleja kas tähelpanemata või liig „kergelt“ mööda läheb, kuid mis sisuliselt väga tähtis oleks selgitada, tuleb läbirääkimistel päevakorradele ja saab selgitatud. Sellepärast tuleb pidada selgituskoosolekut ebaõnnestanuks, kus sellel puudusid elavad läbirääkimised.

Mõnikord ei taha läbirääkimised kõne lõppedes kuidagi „tuld võtta“. Koosolekujuhataja ettepanekule kõne kohta sõna võtta ei järgne sõna soovijaid. Ettepaneku kordamisel võtab mõni julgem „südame rindu“ ja kiidab kõnes esiletoodud mõtted heaks, ja see on kõik. Kui koosolek nii lõpebki, siis on sellest kahju. Nii mõnelgi kiheleb keel ja tahaks kõneleajale vastu vaielda, kuid enne võetakse hoogu. Loodeatakse, et keegi teine algust teeb, et seni omad sõnad ilusti ritta seada, hästi palju julgust koguda ja siis „sekka lüüa“. „Heaks kiitmine“ ei sütitä veel tuld. Seda teeb vastuvaielus, eriarvamine. On keegi sellega algust teinud, siis ei ole enam karta, et tuli uuesti kustub. Seda koosoleku korraldajatele tarvis ongi. Vaielusi ei tule mitte karta, need toovad selgust. Koosoleku juhataja peab neid vaid oskama

õieti juhtida, et vaieluste „stiil“ oleks korrektne ja ei jätaks halba muljet, samuti et vaielused ühe küsimuse üle lõpeksid enne, kui suudaksid koosolijaid ära tüüdata. Kõneleja ja koosoleku korraldajad peavad püüdma vaielusküsimusi selgitada *asjalikkude argumentidega*, tuues tarbekorral näiteid tegelikust elust. Tasakaalus väljendus ja asjalikkus on vaielustel heade tulemuste eelduseks.

Kui läbirääkimised kõne järgi ei taha hoogu võtta, tuleb koosoleku korraldajatel elavamaid läbirääkimisi esile *provotseeri*, selleks käsitusele võttes mõnd kohapealset valusamat päevaküsimust. See võiks sündida ettevalmistatult, algatust kellegile ülesandeks tehes.

Läbirääkimised peaksid olema päevakorras ära märgitud, et koosolekust osavõtjad sellega juba ette arvestaksid ja kavatsusi teeksid. Peale kõnede ja läbirääkimiste peaks päevakord sisaldama veel muudki, mis võiks rahvale huvi pakkuda ja selgitustöö paremateks tulemusteks kaasa mõjuda. Kui on võimalik koosolekul näidata *kino- või udupilte*, siis tuleb seda koosoleku kutsetel ära märkida. Pildid äratavad huvi, meelitavad rohkem rahvast kokku, ja kui nad vastavad käsitatavatele ainetele, on ka headeks selgitusvahenditeks.

Väga soovitav on kõnekoosoleku kavasse

paigutada ka *laulu- ja muusikapalasisid* („kontsert-miiting“), mis huvi tõstavad ja hea *meeleolu* loovad. Ka *ühine teelaud* koosoleku lõpul, kui see on läbiviidav väheste kuludega, on soovitatav korraldada ja päevakorras ära märkida. Rahva *lähen-damiseks* ühinguks mõjuks sarnane koosviibimine palju kaasa.

On koosoleku päevakord kokkuseatud ja aeg ning koht kindlaks määratud, tuleb asuda koosoleku *eeltöödele*. Just eeltöödest ripub koosoleku kordaminek väga palju ära. Ja et meil alatihti eeltöödele suurt rõhku ei panda, siis sellega ongi seletatavad sagedased selgituskoosolekute ebaõnnestumised. Nende eeltööde all ei tule mõista ainult ruumide kasutamistloa nõutamist, koosolekust politseile teatamist, kava järgi esinevate isikutega läbirääkimisi jne., mis endast mõistetavalt aegsasti tulevad toimetada, vaid just *huvi tekitamist* koosoleku vastu rahva keskel. Meil arvatakse tihti sellest olevat küllalt, kui on koosoleku üle paari väravatulpa ja poe uksele paigutatud shapirografeeritud või käega kirjutatud kuulutused, millised Jumala loodus varsti mitteloetavaks muudab, ära pleegib, või tuul ja vihm katki käristavad. Sarnane kuulutamiseviis teeb kavatsitava koosoleku rahvale vaevalt teatavaks, huvi äratamisest ei ole juttugi.

Kõigepealt, et tekitada *lugupidamist* kuulutatava algatuse vastu, peavad kuulutused olema *soliidid*. *Trükitud kuulutus imponeerib* palju enam kui kirjutatult või muul kodusel viisil paljundatud. Ta nagu tõstab asja tähtsust. Ja et mõniseda trükitud kuulutust maksavad vaid mõne krooni, siis ei ole mõtet higistada kuulutuste paljundamisel koduste abinõudega. Kuulutuste *maitsekus* ripub ära trükikoja võimetest, kuid töötelijail tuleks omad nõudmised ka selles suhtes esitada. Kuulutused tulevad välja panna võimalikult rohkel arvul, kohtades, kus see võimalik ja tarvilik. Ei tohiks kuulutus puududa üheski ümbruskonna rahva kooskäimiskohas, eriti aga asutustes, nagu seltsi-, valla- ja koolimajades, kiriku naabruses, jaoskonna arsti vastuvõturuumis, lugemistoas jne., ühistegelitest asutustest kõnelemata. Kuulutused paigutatagu välja aegsasti, maal koguni paar nädalat enne koosolekut, et rahvas asjaga tutvuneks ja koosolekule mineku endale n. ü. päevakorda võtaks.

Kuid huvi tekitamiseks on sedagi veel vähe. On tarvis, et rahvas kuuleks kavatsetavast koosolekust *mitmelt poolt* ja *mitmel viisil*. Kohapeal loetavates ajalehtedes ei tohiks puududa *sõnum* koosoleku üle. See ei nõua suurt kulu ega vaeva, kuid tuletab rahvale koosole-

kut veel kord meele. On koosolek kooli-
de õppetöö ajal, *tuleks astuda ühendusse*
ümbruskonna koolide õpetajatega, et
need laste kaudu koosolekut vanematele
ja teistele kodustele meeletuletaksid, ja
kuikohalik pastor on „rahvamees“, siis
ei ütle ta ära koosolekut ka kirikus mai-
nimast. Nimelisi kutseid tuleb pidada
üheks paremaks viisiks rahvast koos-
olekule kutsuda. Nimeline kutse rahul-
dab kutsesaaaja enesetunnet ja nagu ko-
hustab moraalselt koosolekule minema.
Kutsed tuleb lasta trükkida või muul
viisil paljundada ja neile nimed ning
aadressid peale kirjutades postiga, koo-
lilaste kaudu või palgatud käskjala läbi
koju kätte saata. Kutsed tuleksid saata
kõigile ühingu tegevuspiirkonna täieea-
listele kodanikkudele (võimalikult igale
perekonnaliikmele eraldi), keda soovi-
takse koosolekul näha. Möödamannes
olgu tähendatud, et sama viis annab ka
ühingu liikmetearvu suurendamis-kat-
setel, ühiskaupluste hooaja kaupade
propageerimisel ja muudel sarnastel
juhtumistel häid tulemusi, nagu seda
paljude teiste maade kogemused tõenda-
vad.

Kuulevad inimesed kavatsetavast
koosolekust niiviisi mitmelt poolt, tekib
nendes *uudishimu* algatuse vastu, mil-

lest nii palju kõneldakse ja kirjutakse, ja nii tuleb koosolekule palju rahvast kokku.

Koosoleku algusega ei tohi mitte palju viivitada. Tundide kaupa viivitused, mis meil igasugustel koosolekutel harilikuks nähtuseks, on suur *pahe*, mille vastu tuleks energiliselt astuda võitlusesse. Kui palju kallist aega läheb nii kaduma täpsust armastajatel kodanikudel, kes koosolekule tulevad õigel ajal, rääkimata tuju ja närvide rikkimisest, mis on asjata ootamise paratamatuks tagajärjeks. Meil arvatakse, et *aeg on raha ainult ameeriklasele*, ei, ta on raha ka *eestlasele*, ainult eestlane ei oska seda veel küllaldaselt hinnata ja kokku hoida. Kui arvaksime kokku kõik asjatud ootamistunnid mitmesugustel koosolekutel, istungitel, piduõhtutel jne., ning võtaksime arvesse vaid nende läbi tekitatud ainelise kahju, milleks põhjustab selle aja jooksul tegemata jäänud töö, siis näeksime, et oleme suured *raiskajad*. Ka pühapäev ei ole selleks, et tundide kaupa asjata koosoleku algust oodata, rääkimata äripäevast. Sest kui inimene pühapäeval puhkab füüsilisest tööst, siis võiks ta oma aega kasutada oma vaimu ilma rikastamiseks, lugemiseks, raadioettekannete kuulami-

seks jne., mis kaudselt mõjuks tema loomingule tööpäevil. Ootamine aga annab vaid eitavaid tulemusi. Kes kord kaua asjata ootanud koosoleku algust, ei tule teinekord enam õigel ajal, ja nii oleme muutnud koosolekute hiljaksjäämise otse reeglipäraseks nähtuseks. See mõjub aga inimestele *demoraliseerivalt*, nad muutuvad ebatäpseteks ka muis asjus. — Selle nähtuse vastu tuleks välja astuda sõna ja teoga. Tuleks loobuda tundide kaupa ootamisest ja algada koosolekut enam-vähem täpselt ka koosolijate vähese arvu juures. See ergutaks hiljaksjääjaid teinekord õigel ajal ilmuma. Ka koosoleku kuulutusel ja kutsetel tuleks täpselt algust allakriipsutada. Et hiljem tulejaile koosoleku olulisest osast midagi kaotsi ei läheks, võiks algusesse paigutada enam muusikapalasi, teha kõnes pikem sissejuhatust jne., kuni rahvas kord harjub õigel ajal koosolekule ilmuma. Ühingute juhatuse, nõukogu ja revisjoni komisjoni koosolekuteks võiks kodukordades hiljaksjääjatele ettenäha koguni rahatrahvi või ametist väljalangemise, et sundida ja harjutada liikmeid täpselt koosolekule ilmuma. Koosoleku käigu korralikuks juhtimiseks peab ka kõnekoosolekul tingimata olema *koosoleku*

juhataja, kelle võib määrata koosoleku kokkukutsuja, aga võidakse lasta valida ka koosoleku poolt. Et koosoleku korrapärane käik ja tulemused suurelt osalt ära ripuvad koosoleku juhatajast, siis tuleb koosoleku korraldajatel igal juhutamisel hea juhataja leidmisel hoolas olla. Selgituskoosoleku käigu protokolleerimine ei ole hädapärast tarvilik.

Juhatuskiri igasuguste koosolekute juhatamiseks on E. Ühistegelise Liidu kirjastusel ilmunud broshüüris „*Juhatuskirjad piimaühingutele*“ (hind 25 senti). Koosolekute juhatajatel tuleks sellega tutvuneda, mis kergendaks nende tööd ja muudaks koosolekute käigu korrapärasemaks.

Kõnede kohta tuleks tähtsamate nõudmistena esitada järgmisi: kõne peaks käsitatavat ainet haarama *kokkuvõtlikult ja ülevaatlikult*, kusjuures kõnelejal omi väiteid tuleks põhjendada tabavate näidetega tegelikust elust ja statistiliste andmetega. Selgitavad *tabelid ja diagrammid* suurendavad kõne näitlikkust, kuid arvude tsiteerimisega ei tohi liialdada, sest muidu muutuks kõne igavaks. Enesest mõistetavalt on *ladusus* ettekandes suureks vooruseks, millest kõneleja edu ja kuulajate huvi palju ära ripub. Käsitamislaad olgu

vastav kuulajaskonna koosseisule. Nii ei tohi kõneleja maakoosolekul, kus osavõtavad inimesed „adra tagant“, püüda hiilgada võõrakeelsete tsitaatide ega teaduslike terminitega, vaid peaks kõnelema *rahvalikult*. Hea kõne peab suutma kuulajaid köita nii, et nad seda jälgivad tähelepanelikult algusest lõpuni. Juba kõne algus, või sissejuhatav osa, peaks koosolijates huvi tekitama, ja lõpp peaks olema kõige öeldu ümarik kokkuvõte, mis kõne ekstraktina kõigile meele jääks. Kõne loob mulje, lõppakord süvendab seda.

Tuleb silmas pidada, et kerge ei ole inimesi, kes harjunud raske füüsilise tööga, kuid keda vaimutöö, ka kõne kuulamine, väga kipub väsitama, kõnet sundida tähelpanuga lõpuni jälgima. Seks on tarvis head kõneosavust. Paljud kõnemehed, kellel ei puudu humoori, leiavad kõne kestel võimalusi süütu naljaga kuulajate tähelpanu ergutada. Kuid see *nali ei tohi olla labane*, ja tal peab olema siduvus käsitatava ainega. Sama tagamõttega tarvitavad mõned kõnelejad ka hästi kontrastilisi näiteid, seal juures esile tõstes eitavate momentide koomilisi külgi. Kõnekunsti üle leidub võõrastes keeltes palju käsiraamatuid; eestikeeles võiks soovitada: „Ühistege-

listes Uudistes“ NoNo 33 — 52 — 1926 a. ilmunud „Kuidas kõnepidamises häid tagajärgi saavutada“.

Uuematest ühistegelise selgitustöö vahenditest võidavad järjest enam poolehoidu ühistegevust käsitavad kinofilmid. Mõni aasta tagasi tehti esimeste ühistegevuse kinofilmide valmistamisega algust Inglismaal, vähe hiljem Schveizis ja Saksamaal. Nüüd on juba rohkel arvul kinofilme valmistatud pea kõigis ühistegevuse alal enam arenenud maades, nagu Taanis, Rootsis, Soomes jne. Ka Eestis valmistati esimesed ühistegevust käsitavad filmid 1924. a. (E.T.K. ja P.K. „Estonia“ ettevõtted). Kuid peale selle on Eesti Ühistegelise Liit ostnud väärtuslikke filme Taanist (Taani põllumajandus ja ühistegevus) ja Rootsist (tarv. üh. tegelaste õppefilm). Kuigi film on hea selgitustöö vahend, on tema laialdane kasutamine takistatud filmi kalliduse ja elektrivoolu puudumise tõttu. Kinoaparaatidega on meil saatusliku juhuse tõttu varustatud rohkel arvul koole ja seltskondilisi organisatsioone (tollivalitsuselt väljaostmata jäänud ja hamini kaudu välja jagatud umbes poolteisttuhat aparati), kuid voolu

puudumisel seisavad need enamalt- jaolt kasutamata. Tuleks vaid hoolit- seda, et aparaadid rikkumatult alles seisaksid, sest tulevikus võivad olud ka elektrivoolu kättesaadavuse mõttes pa- raneda, ja siis osutuksid need aparaa- did väga vajalikkudeks. Kus aga koha- peal võimalus on kinofilme näidata, võiksid organisatsioonid filme Eesti ühistegelisel Liidult kasutamiseks saada (osa ilma tasuta, osa aga mini- maalse tasu eest).

Udupiltide või diapositiivide ka- sutamine ühistegel. selgitustöö vahen- ditena on meilgi viisiks juba pikemat aega. E. ühistegeline Liit on lask- nud valmistada rea seeriaid udupilte nii välis- kui kodumaa ühistegevuse alalt, ja annab neid, samuti udupildi aparate, organisatsioonidele kasutada õige väikese tasu eest. Udupiltide näi- tamine on võimalik igal pool, sest seks ei ole tarvis erilist sisseseadet ega ka elektrivoolu. Sama punkti alla kuulu- vad ka epidiaskoobid ja muud pildinäi- tamise abinõud, millistega peale diapo- sitiivide saab projekteerida igasuguseid pilte raamatutest ja mujalt. Kuid need töötavad elektriga, mispärast neid ei saa igas kohas kasutada. Ka E. ühis-

tegelisel Liidul on epidiaskoop, ja organisatsioonid, kellel soov ja võimalused selleks, võivad seda kasutada.

Ühistegevuse mõtte süvendamise teenistusse on viimasel ajal rakendatud ka kirjandus, esijoones näite- ja ilukirjandus. Ühistegevust käsitavaid näitemänge on palju kirjastatud Schveizis, Inglismaal, Saksamaal, Soomes, Eestis ja mitmel pool mujal. Osa nendest on ilmselt tendentsioosed, osa aga käsitavad ühistegevusse puutuvaid küsimusi *kaudselt* ja n. ü. „erapooletult“, s. t. nagu igat teist elunähtust või juhtumist näidendi sündmustiku üldises situatsioonis.

Eesti Ühistegelise Liidu kirjastusel on seni ilmunud järgmised ühistegevust käsitavad näidendid:

1) „Pankrott“, A. Tammani 5-v. näidend (trükk otsas),

2) „Meieri tütar“, A. Tammani 1-v. näidend,

3) „Armastus ja ühistegevus“, A. Tammani 1-v. näidend.

Ühistegevust jaatavalt käsitavate näidendite ettekandmine on soovitatav haridusliikude organisatsioonide pidudel, eriti aga ühistegevuse pidustustel.

Ka ilukirjandus hakkab viimasel ajal

leidma ainet ühistegevusest. Ilmuvad romaanid, jutud, vested jne., kus käsitatakse kangelastena ühistegelasi ja nende tööd. Meil ilmunud sedalaadi juttudest võiks nimetada Eesti Ühistegelise Liidu poolt kirjastatud A. Tammani jutte „Õpetaja Annuk ja tema noored ühistegelased“, „Uus ärijuht“ jne. Peale selle on ilmunud rida sedalaadi jutukesti ja vesteid „Ühistegelistes Uudistes“ ja mujal. Sarnase kirjan-duse levitamine on hea seemne külva-mine heale maale, kus see paljukordset vilja kannab.

Parimaks ühistegelise selgitustöö va-hendiks ja ühistegelaste kasvatamise abinõuks on *ühistegeline ajakirjandus*. Seda on tunnud ühistegelased juba hulk aastakümneid tagasi ja sellepärast on igal pool olnud püüdeks välja anda ühis-tegelisi ajakirju. Tänapäev on mõnel maal ühistegelisel ajakirjandusel selja-taga juba inimese tubli eluiga, ja on lehti, mida trükitakse kaugelt üle miljo-ni eksemplari. Eriti rohkelt on levinud ühistegelised ajakirjad Soomes, Inglis-maal, Schveitsis, Saksamaal, Rootsis, Norras ja Taanis. Eestis ilmuvad praegu järgmised ühistegelised ajakirjad: Eesti Ühistegelise Liidu väljaandel rah-

valik nädalaleht „Ühistegelised Uudised“ ja ühingute tegelaste lehena kuukiri „Ühistegevusleht“, Põllumajandusliidu väljaandel kuukiri „Ühistöö“ ja P. Ü. Revisjoniliidu väljaandel kuukiri „Ühisjõud“. Kõige laialdasem lugejaskond nendest on „Ühistööl“, mis peale tellijate veel saadetakse hinnata kaasandena põllumajanduslise ajakirja „Uus talu“ lugejatele ja nii ilmub paarikümnetuhandes eksemplaris. „Üh. Uudiste“ tellijate arv on viimastel aastatel ulatanud viietuhandeni, kuigi üksikuid numbreid trükitakse kuni paar-kolmkümmendtuhat eks., sest et kohalikud ühingud neid erijuhtumistel tellivad tasuta laialilaotamiseks. „Ühistegevuslehel“ on vaid paartuhat lugejat, „Ühisjõu“ lugejate arvu ei ole teada. Kuid kokkuvõttes ei saa meie siiski kiidelda ühistegelise ajakirjanduse suure lugejaskonnaga. Vähemalt oleme kaugel taga ühistegevuse eeskuju maadest, kus ühistegevuse hea edu suurel määral kirjutatakse ühistegelise ajakirjanduse arvele.

Järjekindel ühistegelise ajakirjanduse lugemine harjutab inimese „ühistegeliselt mõtlema“ ja sõlmib lugeja ja ühistegelise liikumise vahel nägemata

sidemed, mis naljalt ei katke. Ka meil on tähele pandud, et ühingute piirkonnas, kus elavam on ühistegeliste ajakirjade lugemine, soodsam on ka pind ühingute tegevuseks. Inimesed orienteeruvad kergemini ühistegevusse puutuvates küsimustes ja suhtuvad ühingutele heatahtlikult, poolehoidvalt. See pärast tohiks ühistegelastelt loota senisest hoopis enam hoolt ühistegelise ajakirjanduse levitamisel ja ei tuleks seda mitte jätta lehtede väljaandjate mureks. Paljudes maades on ühingutel viisiks tellida ühistegelisi ajakirju kõikidele liikmetele ühingu kulul. Meil on see praegu veel raske kahel põhjusel: ühingute ainelise olukorra poolest, kuid peamiselt asja tähtsuse alahindamise pärast. Ainult mõni üksik ühing on sellega algust teinud ja on kõigile oma liikmetele tellinud „Üh. Uudised“. Usun, et nendel seda kunagi ei tule kahetseda. Kuid paljud ühingud püüavad seisukorda tuua parandust sel teel, et võtavad enda kanda osa tellimishinnast, kuna puuduva osa maksavad liikmed, kes lehte soovivad tellida. Ka see viis väärrib soovitamist. Veel tellivad ühingud mõnikord ühistegelise ajakirja oma liikmetele ühingu kulul *lühemaks*

ajaks, et nad lehte lugema harjudes seda hiljem ise enda kulul edasi telliksid. Ka korraldavad mõned ühistegelased „ühisteg. Uudiste“ kohalikke numbreid, paigutades nendesse kirjeldusi ja pilte kohalikkude ühingute tegevusest ja levitades neid numbreid kohapeal tasuta. Kõik teed ühistegelise ajakirjanduse levitamisel viivad Rooma, kuid ühte ei saa jätta soovitamata: igal ühistegelasel olgu alati kaasas ühistegeliste ajakirjade tellimisraamat, ja vastuvõetud tellimistearv olgu ühistegelase tubliduse tähtsamaks kriteeriumiks. Nii talitades jõuaksime meiegi oma ühistegevusega kiiremini vabasse sõiduvette.

Mainisin alguses kirjaliku selgitustöö vahenditena broshüüre, lendlehti jne. Need käsitavad harilikult ühistegevusse puutuvaid üksikuid erialasid või — küsimusi, ehk jälle omavad üldist laadi üleskutsete kuju. Nende levitamine ei nõua hinna odavuse tõttu suuri kulusid, tasuvad aga need kulud kaudselt mitmevõrra, mispärast neid soojalt tuleb soovitada. Meil on neid viisiks saanud levitada rahvusvahelistel ja kohalikkudel ühistegevuspäevadel, kokkukohiu propaganda puhul jne. E. Ühistegel. Liit on neid viimastel aastatel kir-

jastanud rohkel arvul. Kuid nende levitamist peaks toimetama *plaanikindlalt*, varustades kõiki ümbruskonna peresid ühtlaselt, kõige parem aadresside järgi koju kätte toimetades. Juhuslik jagamine, mida meil harilikult harrastatakse, ei ole otstarbekohane. On koguni soovitav, et lendlehe või brošüüri saaks nimeliselt iga täiskasvanud kodanik ümbruskonnas. Sellel viisil on veel oma kaudne tähtsus: aitab luua sidemeid ka nendega, kes ühingutest seni on eemal seisnud. Saksa tarvitajateühingud kasutavad väga hea eduga hooaja kaupade tutvustamiseks aadresside järgi laialisaadetavaid teadaandeid ja reklaamlehekesi, mis juurde toovad mitte üksi ostjaid, vaid ka liikmeid. Üldse on seal sihiks koondata järjekindla tegevusega ühingu ümber võimalikult kõiki, kellel ühingu piirkonnas tema liikmetega ühised huvid. Juhuslikkude võtetega on seda raske läbi viia.

Veel tuleb alla kriipsutada vajadust rahvalel kättesaadavaks teha ühistegeelist kirjandust. Selleks peaks see olema müügil igas ühiskaupluses, kuid ei tohiks seda jätta vaikselt lamama riiulile, vaid tuleks teda igal parajal juhu-

sel ostjatele soovitada. Ka peaks ühingute mure olema, et ümbruskonna raamatukogudes ja lugemistubades ei puuduks ühistegeline kirjandus ja ajakirjad, samuti tohiks olla lugemisvardas kättesaadaval värsked ühistegelised ajakirjad iga valla- ja koolimaja, jaoskonnaarsti, apteegi, villavabriku, jahuveski, ühismeierei, ühispanga, ühiskaupluse ja teiste ettevõtete kontorites ja ooteruumides, kus rahvast suuremal arvul koos käib ning tihti igavuse pärast valmis oleksid „Riigi Teatajat“ kolm korda läbi lugema.

Naised etendavad ühistegeliste asutuste tegevuses suurt osa. Ühiskauplustes moodustavad nad tihti tähtsama osa ostjaskonnast, ühismeiereidesse kokkuvoolav piim käib läbi naiste sõrmede, ja rohkel arvul ühingute kaudu müügile minevad munad ning pekonpõrsad tunnevad rohkem naisi kui mehi. Siiski on meil naised seni jäänud pea täitsa eemale ühistegeliste asutuste elust ja tegevusest. Ometigi on tähtis, et just esijoones need, kelle talitusviisist ühingute tegevuse edu on ärarippuv, oleksid ühingute poolehoidjad ja nende tegevuses teadlikud. Seda ei saa meie Eesti naiste kohta paljudel juhusel

tel tõendada. On vähe olnud märgata püüdugi naisi ühistegevusele kaasa tõmmata. Sellest siis tuleb, et meilgi sagedasti juhtub, mida tuntud schveitsi ühistegelane Jäggi mõne aasta eest järgmiselt väljendas: „Mis aitab see, kui mehed koosolekutel teevad ilusaid otsusi, naised aga selle vastu omad tarbed ostavad erakauplustest?“ Samane on lugu piima-, munamüügi- ja paljudes teistes ühingutes. Mehed, aetud püüdest võikvaliteeti tõsta, või piimatoodangut suurendada, teevad otsusi piimaga kodus ümberkäimise või karjatoitmise asjus, naised aga ei teagi sellest, või ei tunne asja vastu huvi, ja otsused jäävad paberile; mehed otsustavad koosolekul kanapidamist ja munamüüki korraldada ajakohaselt, või pekonsigu toita nõuete järele, naised aga, kelle ülesandeks on asja tegelik läbi viimine, ei tee kaasa, ja hea asi on läinud luhta. Sellepärast tuleb meiegi ühistegelastel pöörata „naisküsimusele“ suuremat tähelepanu ja juhtida selgitustöö „juga“ naiste ridadesse.

Paljudes teistes maades on selle vajadust ammu ära tuntud ja tehakse naiste keskel laiaulatuslist ühistegelast selgitustööd. Tarvitajateühingud kor-

raldavad näit. naistele *kohviõhtuid* loengutega ühistegevusse puutuvate küsimuste üle, samuti toidu- ja tarbeainete *näitusi*, kus mitmevärtuslised ained on võrdluseks välja pandud ja kus eriteadlased kaubatundmises peavad loenguid, selgitades mitte ainult üksikute kaubasortide häid ja halbu omadusi, vaid ka ainete päritolu, koosseisu, valmistusviise jne. Sarnaste õhtute ja näituste vastu, kus harilikult ei puudu ka selgitavad kino- ja udupildid, tunnevad naised suurt huvi ja tulemuseks on, et nendel tekib poolehoid ja kaasatundmine ühingu püüetele. Ei ole ülearune, et ka piima -ja teised ühingud korraldaksid naistele kursusi ja loenguid küsimuste üle, mis puutuvad naiste huvikonda ja tegevusse vastaval alal, kusjuures küsimuste käsitlese näitlikkusele tuleks panna suurt rõhku. Kuid iga algatus tuleb püüda läbi viia „odavalt ja hästi“. Hea korralduse juures on ka väheste kuludega võimalik luua mõnusat koosviibimist, mis loob pakutavatele teadmistele vastuvõtliku pinna. Kuid naine peab tundma, et tema kuulub ühisorganisatsiooni *täieõigusliku kaastegelasena*. Siis alles on võidetud tema usaldus ja poolehoid ettevõttele. Koguni rohkem, temale peab selge olema *vas-*

tutus, mida tema kui ühiskonna liige asja edu eest kannab. Sellep. ei ole ülearune naisi ka ühingute *tegelastena* kaasa tõmmata. Ka võiks selgitustöö tegemine oma „sugurahva“ keskel jääda võimalust mööda naiste endi korralduste (toimkondade, komiteede jne.) hooleks, nagu see on Saksamaal, Soomes ja mitmel pool mujal.

Veel tuleb alla kriipsutada ühistege- lise selgitustöö vajadust *noorte keskel*. Noorus on vastuvõtlik kõigele heale, ja kui meie sellele vastuvõtlikule pinnale külvame ühistegevuse head seemet, siis kannab see hiljem sajakordset vilja. Juba koolis, kus õpetatakse noortele nii mõndagi „ilmatarkust ja elukunsti“, ei tohiks puududa õpetus sellest, kuidas suudame väikeste jõududega korda saata suuri asju. Kus õpetajaskond ei tunne asja vastu huvi, tuleks kohalikkudel ühistegelastel astuda õpetajatega kontakti, nende huvi ühistegevuse vastu virgutades ja ühingute ainelisel toetusel koolile kättesaadavaks tehes ühistege- line kirjandus ja ajakirjandus. Häid võimalusi ühistegevusega tutvunemiseks pakuvad õpilastele koolikooperatiivid. Nende korraldust käsitab pikemalt m. s. Ühistegevusleht nr. 1 1924 a.

*

Kõige paremaks ühistegevuse propagandaks on ühingute korralik tegevus. Ühistegeline selgitustöö aitab ühingute edukaks tegevuseks palju kaasa, kuid ainult siis, kui on kooskõlas ühingute tegelaste sõnad ja teod. Kui tegelased jagavad häid õpetusi *rahvale*, ise aga ajavad ühingu asju oskamatult ja hooletult, siis ei päästa ka kõige hoolsam kihutus- ega selgitustöö ühingu tegevust tagurpidiminekest. Sellepärast tuleb tegelastel kavakindlalt teha selgitustööd ka iseendi juures, teades, et inimene ei saa kunagi omal tegevusalal nii targaks, et tal enam midagi ei ole juurde õppida. Tegelaste kursused ja sellekohane erikirjandus pakuvad tegelastele võimalusi omandada nende tegevuseks täiendavaid teadmisi. Õppides ja õpetades jõuame paremate tulemusteni. Kes ei jõua edasi, läheb tagasi, sest paigalseismist ei ole.

Kirjandus.

1. „Neuzeitliche Werbearbeit für Konsumgenossenschaften“, Dipl. merc. Robert Schloesser ja Fritz Klein.

2. „Internationales Handwörterbuch des Genossenschaftswesens“, prof. Dr. W. Totomianz.

3. „Die Frauenfrage in der Genossenschafts-Bewegung“, Rob. Schloesser.

4. „Genossenschaftliche Reden und Schriften“, J. Fr. Schär.

5. „Das Fortbildungswesen des Zentralverbandes deutscher Konsumvereine“.

~~A 12487:12~~
S 14072

Eesti Ühistegelise Liidu

kirjastusel ilmunud raamatud:

Eoskuju-maalt, K. Rettmann. Lühike ülevaade Taani põllumajandusest, ühistegevusest ja rahvatükkoolidest. 62 lehekülge paks, 55 pildiga. Hind 50 senti.

Ühistegevus Eestis. A. Kask.
Aratruk koguteosest „Eesti“, 7 pildiga.
Hind 40 senti.

Ühistegevus Eestis 1902—1927. Koguteos. Eesti ühistegevuse arenemine 1902.—1927. aastani. 136 pildiga. Hind 3 kr. 50 s.

Statistika korralduse üldjooned ühistegelistes asutustes. A. Pullerits. Hind 25 senti.

Kindlustus-käsiraamat. R. Karras.
Hind 2 kr. 25 s.

Masinatähtajate-ühisused (käsiraamat).
Op. agr. B. Martin. Masinatähtajate-ühingute korraldus ja arvepidamine. Hind 2 kr.

Eesti ühistegevuse album. Toimetanud J. Möttus. Hind 50 senti.

Õpetaja Annuk ja tema noored ühistegelased. A. Tammann. Hind 15 senti.

Armastus ja ühistegevus. A. Tammann'i
tõlge. Lustmäng ühes vaatuses 5 tegelasega.
Hind koos mänguloaga 2 kr. 50 s. komplekt.

Meleri tütar. J. F. Ralvio ainetel A. Tammann.
Lustmäng ühes vaatuses 8 tegelasega. Hind koos mänguloaga 4 kr. komplekt.

Juhatuskirjad põllumajandustele. Hind 25 s.
Ühistegevusseadus. II trükk. Hind 25 senti.

Või väljatuleku väljaarvamise tabel. H. 20 s.
Tabellid või väljatuleku arvamiseks koost. J. Emblik. Hind 40 senti.

Seadus väike-laenuasutustesse ja vastastikustesse krediid-ühisustesse puutuvate määruste muutmise kohta. H. 15 s.

Preemia tariif varanduste kindlustamiseks tuleõnnetuste vastu maal. Hind 15 senti, üle 20 eks. à 12 senti.

Juhinõõre ühiskaupluste tegelastele.
Ainetel A. Maurer. Hind 15 senti.

Ilmumas: Tähtajateühingute käsiraamat.
A. Udam.

Piimatooja,

kas Sina tead, kellele Sinu
ühing saadab oma või

*Kas eraeksportööridele, kellel ainult
omad kasud kaatui, keda ei huvita su-
gugi piimaühingute saatus ja tulevik?
Kas mõnele muule vähemale ekspor-
töörile, kes oma väikese läbikäigu ja
suurte kulude protsendi juures ku-
nagi ei suuda täiel määral rahuldada
piimaühingute nõudmist ja vääriiselt
kattsta nende huvisid?*

*Vaata hoolega, et Sinu piimathing
saadaks kõik oma või müügile*

P. K. ESTONIA

*kaudu, kelle kasud ühtlasi piimaühin-
gute kasud, kelle huvid on piimaühin-
gute huvid ja kellel on tähtis ainult
piimaühingute heakäekäik ja
ilus tulevik!*

*Nõua, et Sinu ühing viibimata astuks
P. K. „ESTONIA“ liikmeks, kui ta seda
veel seni pole, et ta võiks osa saada kõi-
gist neist kasudest ja hüvedest, mida
suudab suurem ühistegelne piimaühin-
gute keskus pakkuda oma liikmetele.*

